SABANG BAAI

EUWE AANLEGHAVEN VAN DE
ILBOOTEN DER STOOMVAART
MAATSCHAPPIJ „NEDERL

Rp. 293.000,-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXI, 283
chal 156.

SABANG BAAI.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Aanvangende 1 September 1903 zullen alle mailbooten der Stoomvaart Maatschappij „Nederland" op de reis naar en van Nederlandsch Indië SABANG (Noordelijkste punt Sumatra) aanloopen.

Te *Sabang* vinden de mailbooten *onmiddellijk* aansluiting op de booten der Kon. Paketvaart Maatschappij naar en van Deli en naar en van Padang, terwijl een veerboot de dagelijksche gemeenschap tusschen Sabang en Olehleh onderhoudt.

De *kortste verbinding* voor passagiers en lading van Europa met Noord Sumatra en Deli gaat *via Sabang*.

Reisduur Genua—Sabang vice versa 19 à 20 dagen.
Reisduur Sabang—Deli vice versa ± 30 uren.
De afstand van Sabang naar Olehleh is slechts enkele uren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXI, 1 - 2183

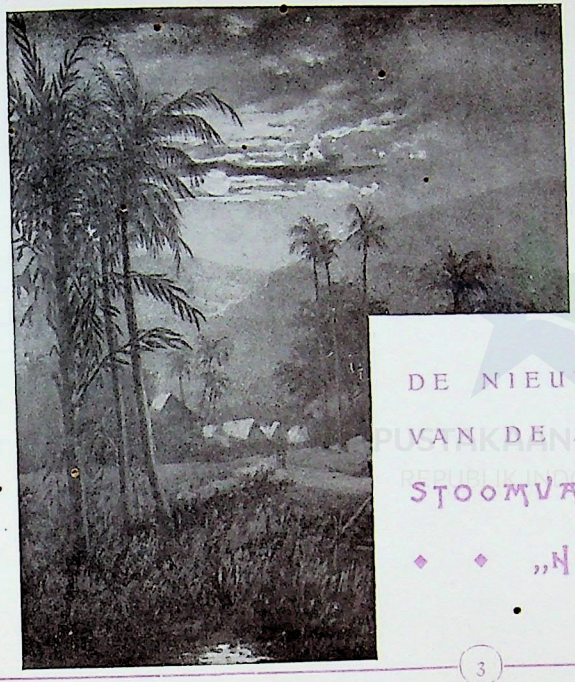

SABANG BAAI

OP HET EILAND

POELOE WEH.

DE NIEUWE AANLEGHAVEN

VAN DE MAILBOOTEN DER

STOOMVAART MAATSCHAPPIJ

„NEDERLAND".

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

MAILROUTE PORT-SAID—BATAVIA.

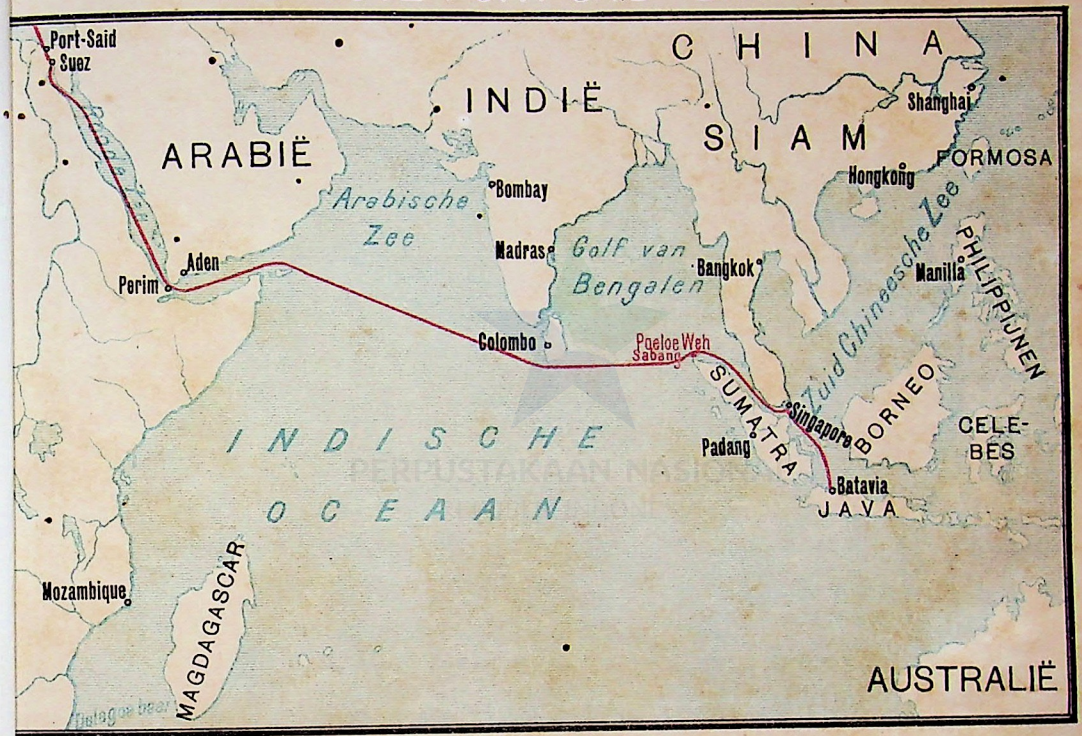

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

I. AANKOMST TE SABANG.

Ceylon, met Colombo en Point de Galle, is sinds een paar dagen achter den rug, de afstand tusschen dit eiland en Poeloe Weh, 225 Geogr. mijlen, bijna afgelegd.

Poeloe Bras, met zijn hoogen vuurtoren, is nauwelijks gepasseerd of reeds in de verte teekenen zich duidelijk en schilderachtig de met donkergroene bosschen bedekte berghellingen van Poeloe Weh tegen den horizon af.

Poeloe Weh, d. w. z. het verhuisde eiland, heeft waarschijnlijk zijn naam te danken aan een legende, die bij de bevolking de ronde doet. Men wil dan, dat dit eiland zich in vroegere eeuwen zou bevonden hebben nabij Poeloe Penang op de kust van Malakka. De

bevolking zou echter zoo dikwijls ruzie en oneenigheden met de bewoners van het schiereiland gehad hebben, dat de toestand onhoudbaar werd en men besloot met eiland en al de vlucht te nemen. Zulks geschiedde, men raakte vlot en koos een plaats uit op Atjeh's N. kust, een paar honderd zeemijlen (308) van Poeloe Penang verwijderd.

Het eiland, hoewel met de nabij gelegen eilandjes 130 □ K. M. groot, is slechts dun bevolkt en brengt zelf dan ook niet meer op dan wat peper en coprah. De gunstige ligging echter van Poeloe Weh bij de Noordwestpunt van Sumatra, op den grooten verkeersweg, die van Europa en Noord-Amerika door het Suez-Kanaal via de „Straits" naar Singapore en Oost-Azie voert, en de mooie natuurlijke haven van Sabang maken daarvan de aangewezen handels- en overscheepshaven voor geheel Atjeh en Deli en een gemakkelijk kolen-station voor schepen op hun route van en naar het verre Oosten.

De Sabangbaai, die een onderdeel uitmaakt van de groote Paria Laoet baai, ligt zoo goed tegen zee en wind beschut dat men bij nadering van haren 750 Meter breeden toegang tusschen Penimpoean en Poeloe Klah nog te vergeefs uitkijkt naar schepen, gebouwen, droogdok en verdere inrichtingen, terwijl toch reeds lang de vuurtoren op Poeloe Klah in zicht kwam en men de seinvlaggen van het seinstation op Tjot Penimpoean zag hijschen en neerhalen.

Den ingang instoomende verandert de boot op eens van koers en overziet men de gansche baai en de geheele plaats, die aan de kust en op de nabijzijnde heuvels gebouwd is.

Voorwaar een indrukwekkend schouwpel. Eerst valt het oog op de schitterende witte daken der talrijke kolenloodsen, op het droogdok, op de steigers waaraan de schepen gemeerd liggen, doch dan dwaalt de blik af naar het woelige Chineesche kamp aan de kust gelegen en

de woningen en gebouwen op de heuvels, die uit het groen te voorschijn komen. De klapperboomen steken scherp tegen den blauwen hemel af, en daartusschen onderscheidt men Nederlands driekleur, die de plaats verraadt, waar de militaire etablissementen gelegen zijn. Het schip ligt er als in een meer, geheel omgeven door bergen en heuvels.

Groot is de baai niet (1500 M. lang en 900 M. breed); toch is er voldoende ruimte voor 12 schepen van de grootste soort en diepgang, waarvan 6 aan de steigers kunnen liggen, terwijl daarenboven in het gedeelte tusschen Poeloe Klah en het eiland zelf vele kleinere stoomers en prauwen een veilige ankerplaats kunnen vinden.

De baai is 10 tot 20 vadem diep en geheel vrij van hindernissen, zoodat zonder hulp van loodsen de haven kan worden binnengeloopen. Waar noodig is het kustrif betond om den afstand aan te geven tot waar de grootste schepen dit kunnen naderen, terwijl evenwijdig aan de steigers zware corps-morts (boeien) verankerd liggen, waartusschen de schepen kunnen meeren of waarop zij hunne trossen kunnen uitbrengen.

De stoomsloep der maatschappij „Zeehaven en Kolenstation Sabang", in de haven beschikbaar, kan desvereischt hulp verleenen. Nauwelijks $^1/_2$ uur, nadat men Sabang voor het eerst voor zich zag liggen, is de boot aan den steiger en kan men aan wal stappen.

II. GESCHIEDKUNDIG OVERZICHT.

In 1873, het jaar dat Nederland zijne troepen op Atjeh's vastenwal ontscheepte, bezocht de marine reeds het eiland Weh. De indruk, dien men toen van het eiland ontving, moet reeds dadelijk zeer gunstig zijn geweest. Toch duurde het tot 1884 alvorens het in bezit genomen en de Nederlandsche vlag aan de Balohan- of Zuidbaai geheschen werd.

In 1884 werd aan de Zuidbaai een steenkolenloods opgericht, die onder toezicht van het hoofd van Balohan, Toekoe Nja Daoed, gesteld werd. Bij besluit van 16 September van dat jaar werd deze Hoeloebalang aangesteld tot vertegenwoordiger van het gouvernement voor het geheele eiland.

In Maart 1887 werden grootere plannen ontworpen voor deze baai en zeer zeker zouden deze voorstellen van de Heeren VAN REES en COUPERUS ten uitvoer gebracht zijn, ware het niet, dat bijna tegelijker tijd aan het Gouvernement plannen werden toegeschreven om te Oleh-Leh een kolenstation te vestigen.

In dat zelfde jaar (30 Mei 1887) werd ook door de firma DE LANGE & Co. een verzoek gedaan tot het verkrijgen van gronden en ditmaal aan de Noordzijde aan de Sabangbaai. Met bijvoeging van eenige beperkende bepalingen betreffende den afstand van eenige terreingedeelten werd dit verzoekschrift ingewilligd.

Niettegenstaande reeds in December 1892 een ambtenaar van het binnenlandsch bestuur te Sabang geinstalleerd werd en in Februari van het volgende jaar eene militaire bezetting aldaar aankwam, duurde het tot 1895, voordat de firma DE LANGE & Co. met kracht aan de werk-

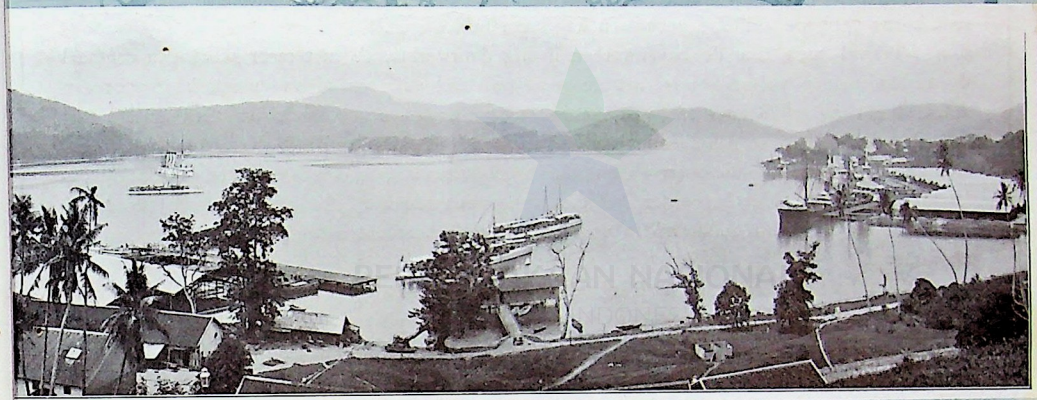

GEZICHT OP SABANG BAAI

zaamheden begon; in November van dat jaar loste het eerste stoomschip de „Sumatra" zijne lading aan een steiger.

Intusschen was den 8en Mei 1893 in tegenwoordigheid van den gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden met het gebruikelijke ceremonieel de vlag geheschen. Twee jaren later. (20 April 1895) werd ter herinnering aan dit feit een oorkonde gelegd in een gedenkzuil, die men thans nabij de militaire gebouwen kan gaan bezichtigen.

Terwijl men aan de havenwerken ijverig doorwerkte, en met meer succès nu eenmaal de eerste steiger voltooid was, zat de genie ook niet stil; een nieuwe versterking voor een detachement van 2 officieren en 75 bajonetten, einde 1893 ontworpen, kwam den 8en Februari 1895 gereed, terwijl het daarop volgende jaar een aanvang gemaakt werd met den aanleg van waterleidingen en reservoirs, die zoowel de militaire gebouwen als de établissementen van de Sabang-Maatschappij van helder bergwater, het thans zoo gewaardeerde Sabangwater, zouden voorzien.

Den 25en Juli 1896 brandden voor het eerst de kustlichten op Poeloe Klah en Oedjong Penimpoean.

Het kolenstation aan de Balohanbaai, thans overbodig geworden, werd in Juli 1895 opgeheven, en de taak door Sabang overgenomen; in Februari 1896 werd aldaar de eerste lading Cardiffkolen gelost. Toen nu den 11en April van datzelfde jaar de vrijhaven Sabang voor den algemeenen handel was opengesteld, verscheen 30 Juni d. a. v. het eerste vreemde oorlogsschip — de Oostenrijksche torpedojager Panther — in de baai, weldra gevolgd door oorlogs- en koopvaardijschepen van verschillende nationaliteiten.

Een telegraphische verbinding met de geheele beschaafde wereld werd thans een vereischte

en deze kwam tot stand toen het Nederlandsch Indische gouvernement in het begin van 1897, besloot tot den aanleg van een onderzeeschen kabel tusschen Oleh-Leh en het eiland Weh. Den 23en Mei 1897 kwam men hiermede gereed en werd tegelijkertijd het post- en telegraafkantoor te Sabang geopend.

Den 1en Mei 1900 kwam het 3000 tons droogdok, met vele moeilijkheden van Soerabaia gesleept, in de haven aan, den 15en Juni d. a. v. werd het eerste schip, H. M. Soembawa, daarin opgenomen.

Op het eiland zelf was men ook niet werkeloos gebleven. Na de onteigening van kampong Sabang, in Januari 1898, had men meer gelegenheid gehad om de wegen te verbeteren eerst in en nabij onze vestiging, later

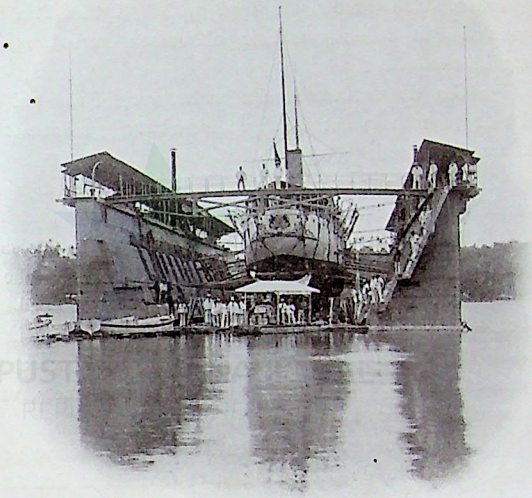

DROOGDOK IN DE SABANG BAAI.

in 1899 tot aan de zuidbaai waarheen een 5 M. breede weg werd aangelegd. Bij het aanleggen van pepertuinen en het verbeteren van de cultures had men de bevolking de behulpzame hand geboden. Zoo werden in 1900 in het district Pria Laoet proeven met nootmuskaatboomen genomen, in Balohan met kapokboomen, terwijl 1901 aan het zoetwatermeer Liberia-koffie-zag bloeien.

Om de marineschepelingen het verblijf aan wal te veraangenamen, gedurende de tijden dat de schepen in het dok lagen, werd het z. g. marine-établissement gebouwd; in September 1899 kwam dit gereed.

In Mei van dat jaar werd het eiland voor mijnbouwkundige onderzoekingen opengesteld en de gronden daartoe uitgegeven.

De naamlooze vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang", in de plaats getreden van de firma DE LANGE & Co. (Atjeh-associatie); beschikt thans over uitgebreide terreinen met talrijke kolenloodsen en goede steigers, over goed ingerichte ateliers en sinds Februari 1902 over een ijsfabriek, terwijl enorme electrische kranen in constructie zijn voor het snelle kolen-laden en lossen. Een personeel van 25 Europeesche employé's, van 150 niet-Europeesche werklieden, waaronder 25 Egyptische kolentremmers, van 20 Mandoers en 500 Chineesche en Javaansche koelies is in dienst der maatschappij.

Ter bevordering van den bloei dezer nieuwe vestiging en van het geheele gebied van Atjeh oordeelde de Regeering het wenschelijk dat Sabang door eene maillijn geregeld zou worden aangedaan.

Onderhandelingen met de Stoomvaart Maatschappij Nederland leidden tot het resultaat,

dat de mailbooten van deze Maatschappij, te beginnen met September 1903, *Sabang*, zoowel op de uitreis als op de thuisreis, zullen aandoen.

Tot agent te Sabang is aangesteld de Scheepsagentuur voorheen J. Daendels & Co. [1])

KOELIE LOODSEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het kantoor van den agent, die ook de Koninklijke Paketvaart Maatschappij en de Java-China-Japanlijn vertegenwoordigt bevindt zich in de onmiddellijke nabijheid der handelssteigers.

Het is geheel ten gerieve der passagiers ingericht en bestaat uit een beneden- en bovenverdieping.

1) Zie Advertentie pag. 49.

De benedenverdieping dient tot pakhuis, terwijl zich op de bovenverdieping het eigenlijke kantoor en eene ruime wachtsalon voor de passagiers bevinden. In deze ruime en weelderig ingerichte wachtsalon zullen de passagiers steeds welkom zijn en opdat zij aldaar na de zeereis bij gewenschte rust tevens eene aangename afleiding en verpoozing vinden, liggen aldaar ter hunner beschikking tal van Dagbladen en Tijdschriften. Met het front naar de Baai geeft deze wachtsalon met haar breede galerijen een prachtig uitzicht op de Sabang Baai met den achtergrond van heuvels en bergen, die in hun tropischen plantendos een grootsch gezicht opleveren en waar de nieuw aangekomene zich al dadelijk kan vergasten op hetgeen de Indische natuur te genieten geeft.

III. DE VESTIGING SABANG.

Hoewel van den aanlegsteiger een mooie breede weg binnen tien minuten wandelen van den aanlegsteiger naar het op het plateau gelegen hotel voert, zullen de meeste bezoekers er de voorkeur aan geven zich met een „rick-shaw", het algemeen in de Straits en Deli gebruikelijke, lichte, door Singkehs (Chineesche koelies) getrokken voertuig, naar boven te laten rijden.

Na eene zeereis toch, hoe gerieflijk ook de mailbooten tegenwoordig zijn ingericht, is een ieder verlangend naar een ruime kamer en in dit opzicht zal zeker het nieuwe en naar alle eischen van het tropische klimaat ingerichte hotel [1]) elk reiziger bevredigen. Boven de

1) Zie Advertentie pag. 48.

Ligging van POELOE WEH ten opzichte van SUMATRA.

Schaal 1 : 450.000.

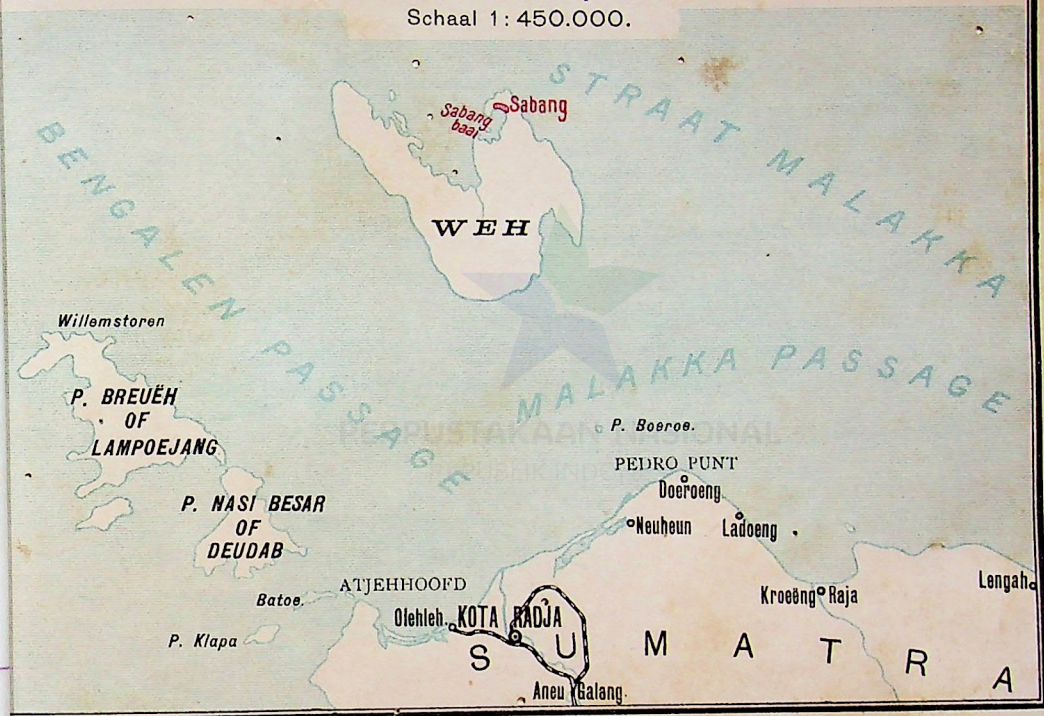

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ruime eetzaal is op de eerste verdieping een rustige leeszaal netjes ingericht, van wier breed balcon men een prachtig uitzicht geniet op de haven, terwijl zich bij den anderen vleugel van het hoofdgebouw een afzonderlijk gebouwtje bevindt met biljartzaal en „bar" en met een voorgalerij langs den grooten weg eveneens met ruim uitzicht op de baai.

Aan den weg, die in een bocht naar het hotel leidt, bevinden zich eerst beneden de toko „Alberti" met gelegenheid om een koelen drank te genieten en hoogerop de woningen van den administrateur en de Europeesche geëmployeerden van de N. V. Zeehaven en Kolenstation Sabang, terwijl men verder aan denzelfden grooten weg nog aantreft de marine debarquements gebouwen, het postkantoor, de rapat-zaal, waar de controleur van het binnenlandsch bestuur of als zoodanig fungeerend officier resideert en de rechtspraak uitoefent en de pasangrahan, het logeergebouw, waar de gouvernements-ambtenaar, die voor dienst het eiland bezoekt, een onderdak vindt.

Nabij het kruispunt der wegen, die naar het officierskampement en naar de zuidbaai voeren, staat aan den rand van den heuvel het kleine doch aantrekkelijke societeitsgebouw „de Koepel". Men geniet er van een heerlijk uitzicht over de geheele baai; de dranken zijn er goed, verschillende tijdschriften liggen ter lezing voor de leden en hunne introducés.

Langs de witte gedenknaald komt men aan de militaire établissementen, die sinds het begin van 1902 door een compagnie vesting-artillerie bewaakt worden. Sinds dien tijd is de benting ontmanteld en het Kampement uitgebreid, waartoe de kazernes van een oude versterking van Groot Atjeh (Indrapoeri) naar Weh werden overgebracht.

Slechts één bastion nabij de commandantswoning is thans nog overgebleven en wijst

er op hoe de versterking met hare palisadeeringen en ijzerdraadversperring, met hare kanonnen in de door ijzeren platen beschermde cirkelbastions, er geheel anders uitgezien heeft.

Het bergwater wordt bij de Kroeng Pantjoer in 2 reservoirs opgevangen en door pijpleidingen naar de plaats gevoerd; één leiding, die van de maatschappij, brengt het water rechtstreeks naar de lager gelegen reservoirs aan de haven. Uit deze vergaarbakken, die 620 ton kunnen bevatten, wordt het water door ijzeren buizen naar de schepen gevoerd, terwijl een stoompomp het water naar de employé's-woningen op den heuvel stuwt. De andere leiding, door het gouvernement aangebracht, moet het water naar het hooger gelegen reservoir in het militaire kampement brengen. Gebruik makende van de drijfkracht van het vallend water geschiedt dit door middel van waterrammen, een systeem dat de meeste reizigers zelden zullen hebben zien toepassen.

Een wandeling van de aanlegplaats langs de elf dubbele kolenloodsen, die aan den Noord Westelijken rand der baai naast elkaar opgetrokken zijn, is weinig loonend, daarenboven is het hier stoffig en warm. Toch zal menigeen dezen tocht ondernemen om meteen een kijkje te nemen bij de ijsfabriek en de reparatie-ateliers nabij het droogdok, en daarbij een bezoek te brengen aan de Oedjong Penimpoean, aan de landtong, waar op korten afstand van de ateliers het kustlicht is aangebracht. Men kan daar genieten van een ruim uitzicht over de baai en de open zee.

Terugkeerende langs de achterzijde der kolenloodsen komt men langs de houten barakken, waarin de Chineesche koelies hun logies vinden en ziet men tegen de helling van den heuvel een zindelijk en net ingericht hospitaal voor 90 lijders.

Langs de water-reservoirs en het kantoor van de Sabang Maatschappij bereikt men de afsluiting, die in vroegere jaren noodig geacht werd voor de veiligheid van de etablissementen, doch die steeds volkomen overbodig gebleken is. Nu staan ons twee wegen open, één rechts langs het strand naar het Chineesche kamp en de handelsgebouwen, één links den bekenden berg op, naar de Europeesche wijk en het hotel.

Kiest men thans den eersten, dan bevindt men zich al spoedig op het terrein waar in vroegere jaren de Atjehsche kampong Sabang Laoet zich bevond. Nu passeert men er achtereenvolgens de kantoren der Agenten van de Maatschappij

KAMPONG SABANG.

Nederland, van groothandelaren en tal van Chineesche toko's en woningen. In onze kolonien is geen vestiging denkbaar of men treft er den Chinees aan, zoowel als handelaar en als koelie. Zoo ook hier; korten tijd na onze komst te Sabang verschenen daar de Chineezen, hun getal, dat in December 1892 slechts 4 bedroeg, was in het begin van 1894 reeds tot 108 gestegen, zoodat het in Februari van dat jaar noodig werd een kamponghoofd (wijkmeester) over hen aan te stellen. Sinds October 1897 zijn zij in het bezit van een tempel en thans bedraagt hun aantal met inbegrip der 400 à 500 contract-koelies ongeveer 800.

Deze lieden, n.l. de vrije Chineezen, die een levendigen handel op Penang voeren, wonen bijna allen in het Chineesche kamp. Op het overige gedeelte van het eiland vindt men hier en daar enkelen o. a. in Balohan en Kroeng Raija. Chineesche vrouwen, die zich daarenboven nog zeldzaam vertoonen, zijn heel weinig talrijk.

In het Chineesche kamp vindt men naast vele toko's en huizen, waar de Chinees zich aan vette spijzen te goed doet, een café billard voor de matrozen, verder het pandhuis, een gebouwtje voor de opiumpacht en een tempeltje.

Ook de magazijnen van de Atjehsche Handelmaatschappij en van de in- en exportzaak van de firma Waal Ankersmit & Co. bevinden zich hier.

IV. DE BEVOLKING VAN HET EILAND.

Waar reeds met een enkel woord gesproken werd over de Chineezen, die zich op Weh gevestigd hebben, dient ook melding gemaakt te worden van de overige bewoners.

De bevolking is geenszins homogeen, doch bestaat uit Atjehers grootendeels uit verschillende streken van Groot-Atjeh hierheen overgestoken, uit Javanen en Maleiers en ook uit enkele Klingaleezen

IN HET CHINEESCHE KAMP.

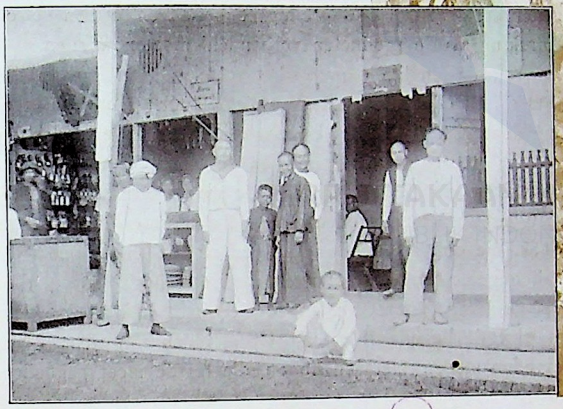

en Bengaleezen. De geheele bevolking, met uitzondering van de militaire bezetting bestaat uit 1925 zielen (Nov. 1902).

De Atjehsche bevolking, voornamelijk afkomstig uit het gebied der XXVI Moekims (Groot Atjeh) en Pedir, woont verspreid over het geheele eiland, slechts hier en daar wonen zij in kampongs bijeen. In de hoofdplaats Sabang vindt men slechts een 50 tal dezer lieden.

Behalve met de vischvangst houden zij zich voornamelijk met den landbouw bezig, die hoofdzakelijk uit pepercultuur en ladangbouw, droge rijstvelden, bestaat.

Zij houden meestal verblijf in hunne tuinen en woningen van zeer lichte constructie, trekken zich weinig van de buitenwereld aan, hebben weinig behoeften en komen gewoonlijk slechts met hunne hoofden in aanraking als de producten verhandeld moeten worden.

Veelal hebben zij hunne vrouwen en kinderen op het vasteland van Sumatra achtergelaten en beschouwen zich slechts als tijdelijke bewoners van het eiland. Het getal vrouwen is dan ook gering. De kleeding dezer lieden is uiterst eenvoudig; vooral de mannen geven weinig om opschik of tooi en in hun groezelig zwart baadje en de dunne broek van dezelfde kleur, meestal voorzien van een vuil rood belegstuk, en met de weinig kleurrijke hoofddoek slordig gedragen, schijnen zij het type van armoede en ellende. De vrouwen zijn meer gesteld op netheid; over de donkere broek, die ook zij dragen, slingeren zij het lendenkleed, dat tot over de knieën afhangt, terwijl zij om het bovenlijf een baadje en een doek dragen, die veel aan de Javaansche slendang doet denken. Vooral dit laatste kleedingstuk is veelal kleurrijk, oranje, wijnrood, paars of groen zijn de lievelingskleuren. Op sieraden zijn zij zeer gesteld, want terwijl de mannen zich tevreden stellen met een knoop, die bij de meer gegoeden van

OVERZICHTSKAART VAN POELOE WEH.
Schaal 1 : 150.000.
O. ANAK SEKEH
O. TAPAH GADJA.
P. SELAKOI
TJOT-
Ta Melek
PENIMPOEAN
P. ROEBIAH
Sabang baai
SABANG
STRAAT VAN MALAKKA
I B O I I
TEUPIN LAJAR
O. P. KLAH
Anak
Laoet
O. GOEHA
SEKOEN-
DOER
Kroeng-
Raja
TJOT-
ABOE
(298. M.)
Pajah-
Senarah
Pria Laoet baai
O.
MOERONG
BENGALEN PASSAGE
Anoi-Itam
Pria-Laoet
Blangkoeala
Baloehan
O. GOEHA
SARANG
Baloehan baai
Gg. KOELAM
(675 M.)
Gg. LEMO MATI
(585 M.)
K. Tingkat
PAJA
Gg. SIMEREGOEH
MALAKKA PASSAGE

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

goud is en die hun baadje van voren sluit, dragen zij halskettingen, fraaie gespen, ringen aan de vingers, in de ooren (oorschelpen of soebangs) en zelfs aan de voeten. Dit laatste is alleen gebruikelijk voor ongehuwden en vrouwen die nog geen 2 kinderen hebben; de zware metalen ringen worden vastgesmeed.

De gitzwarte haren, die meestal over de ooren heenhangen zijn samengebonden tot een wrong, die in 2 deelen gesplitst midden op het hoofd gedragen wordt. De mannen zijn meestal kaal geschoren op het hoofd.

De afgeknotte kegelvormige Koepiah (hoofdbedekking), die steeds kleurrijk is, wordt door de gegoede Atjehers gedragen; het is algemeen de dracht der hoofden, die ze soms met goud en edelsteenen versieren.

De bevolking loopt evenals op het vasteland ongewapend, slechts aan de hoofden wordt toegestaan, blanke wapens te dragen, zelden ziet men hen dan ook zonder rentjong, een dolk die aan één kant scherp is. Het gevest van hoorn is meestal min of meer met goud belegd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

V. EEN TOCHTJE NAAR HET ZOETWATERMEER.

Niets kan, na het rustige leven aan boord van de mailbooten, meer welkom zijn dan een tochtje aan den vasten wal en daarvoor moet van den beperkten tijd, waarover de mailreizigers in den regel slechts te beschikken hebben, in de eerste plaats gebruik gemaakt worden om

BERGMEER ANAK LAOET.

een uitstapje te maken naar de Anak Laoet, een mooi bergmeer, zooals men er op Java of Sumatra geen of zooal, dan eerst dien in 't binnenland te zien krijgt.

Voor degenen, die tegen een wandeling van 20 à 30 minuten in de tropen opzien, staan weer de rickshaws ten dienste, die hen in vlugge vaart, zelfs langs vrij belangrijke hellingen, naar het schilderachtig gelegen uitspanningsplaatsje aan het meer zullen brengen.

Als men het voor het kiezen heeft, doet men wijs de morgen- of avonduren uit te zoeken, anders zal men ondervinden, dat men het duchtig warm kan hebben in onzen archipel, zelfs al voert de weg langs een zwaar begroeid boschpad.

Wellicht is het niet overbodig er op te wijzen, dat Sabang weliswaar eene vestiging is, die tot Atjeh en Onder-

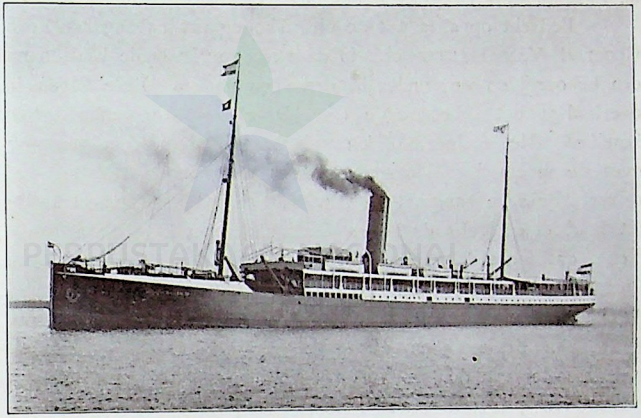

MAILBOOT VAN DE MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND".

hoorigheden behoort, doch dat Poeloe Weh en Atjeh-oorlog thans begrippen zijn, die niet in één adem genoemd mogen worden. Want al mogen in de onderhoorigheden van Atjeh nog schermutselingen voorkomen, op Poeloe Weh viel sinds onze vestiging op het eiland zelfs geen enkel schot, althans niet met vijandelijke bedoelingen, en men behoeft thans geen oogenblik ongerust te zijn, dat de Atjeher, die de vreemdelingen nieuwsgierig aanstaart, een kwaadwillige is. Laat de wapens gerust thuis, maar een flinken wandelstok zal men goed kunnen gebruiken.

Bedacht op alles wat de ontwikkeling van Sabang kan bevorderen, heeft sedert kort de Generaal VAN HEUTSZ ook in deze richting langs de baai en naar het meer den aanleg van een behoorlijken weg onder handen doen nemen. Deze is gemakkelijk te vinden, een gids is overbodig; het schetskaartje (zie blz. 28) zal voldoende hulp verschaffen om het meer te bereiken. Het Chineesche kamp is spoedig doorloopen, nu nog over het houten bruggetje over de moerassige Kroeng Masin en men is in de kampong. Meen echter niet, dat dit een zuiver Atjehsche kampong is, want de huizen missen geheel het karakter aan de woningen van dit land eigen, zelfs de bewaarplaats onder het huis, die als houthok, geitenstal en kippenren dient, ontbreekt hier en ze onderscheiden zich niet van de kamponghuisjes, die men op Java of elders in grooten getale zal zien. De bewoners zijn van verschillenden landaard; Atjehers, Maleiers, Javanen, Klingen en Bengaleezen wonen hier dooreen.

Aan beide zijden wordt het nu meer begroeid, rechts ziet men telkens het heldere blauwe water van de baai, links krijgt men een kijkje op de flora van het eiland.

Men passeert enkele koffiestruiken, onder schaduwboomen geplant, en groote pepertuinen, die er goed onderhouden en frisch uitzien. De lange trossen roode besjes of de

kleine witte bloemen steken bekoorlijk af tegen de hartvormige bladeren, die van boven donker en van onder licht groen getint aangename schakeeringen laten zien. De slanke loten van deze klimplant, langs de in rijen geplante dadapboomen geleid, bereiken een hoogte van 4 of 5 Meter. De pepercultuur in onzen archipel, komt slechts op Sumatra en Borneo voor. De Atjehpeper is zeer gezocht en die van Weh wordt onder de beste geteld.

Ook aanplantingen van pisangboomen komen hier, als in geheel Indië, in grooten getale voor. Ze zijn wel een kijkje waard deze boomen met goudgele vruchten, die in groote trossen aan de kleine boomen met hunne groote bladeren hangen.

Verderop wordt de natuur mooier en grootscher; doe geen poging om zijwaarts van den weg door te dringen, 't zal bezwaarlijk gaan, de plantengroei is hiervoor te zwaar, het woud te dicht en slechts langs de steenachtige beddingen der enkele beeken, die langs de hellingen zich naar beneden storten of langs het eenige pad, dat bergopwaarts leidt, zou men den rand van het gebergte kunnen bereiken. De plantengroei is zwaar en afwisselend, naast de pinang met zijn kaarsrechte, lichtgroene met kringen omgeven stam, vindt men de rottan met zijn mooi fijn blad en doornrijke ranken en de breed vertakte manggaboom, ook de waringin met zijnen reusachtigen stam en talrijke luchtwortels verheft zich hiertusschen en vormt met talrijke orchideeën en slingerplanten een prachtig geheel.

Op het punt waar het pad landwaarts ingaat mondt de Kroeng Pantjoer in zee uit.

Bij de monding heeft men een schoon vergezicht over de baai. Den weg vervolgende, nadert men de prise-d'eau voor het militaire kampement. Helder bergwater het terecht zoo geroemde Sabangwater wordt hier verzameld in een gemetselden bak en van daaruit door een pijp-

leiding naar Sabang gevoerd. Men is ook het reservoir van de Haven-maatschappij reeds voorbij, doch dit ligt zoodanig op de helling van het gebergte verscholen, dat slechts het zinken dak door de boomen heen zichtbaar is. Toch is het niet moeilijk de plaats te vinden, die aangeduid wordt door een reusachtigen boom (een ficus-soort), die zich verheft aan den kant van het voetpad, aan den oever van het beekje, dat het basin vult. Deze boom met zijne talrijke vergroeide luchtwortels, die thans een deel van den stam uitmaken, vormt een lommerrijk idyllisch plekje, dat tot verpoozen uitlokt.

Doch ook nabij het tweede reservoir bestaat neiging tot rusten en dit te meer daar de weg hier op eens vrij steil naar boven gaat. Men heeft nu nog slechts tien minuten te klimmen om het meer te bereiken. Vergeet niet om al steigende eens om te zien en te genieten van een vergezicht over het eiland, de baai en de open zee.

Aan het meer, de Anak Laoet, op 25 M. boven de oppervlakte der zee gelegen, is het rustig en kalm, bijna geen rimpeltje is op het water, de hooge zwaar begroeide berghellingen rijzen statig aan drie zijden omhoog.

Het water is helder en goed van smaak. De diepte van het meer is volgens de goed geloovige inlanders niet te bepalen. Eenmaal zou men geprobeerd hebben deze te peilen, doch een booze geest, die zich op den bodem bevond, belette dit en rolde voortdurend het touw op, zoodat de poging mislukte. Waar deze legende op berust is niet duidelijk, want rondvarende op de breede plas en op verschillende plaatsen peilende, werd 16 Meter als grootste diepte aangetroffen. De diepte varieert van 8 tot 16 Meter, de bodem is zacht en bedekt met waterplanten. Het meer heeft geen afwatering en de waterstand is afhankelijk van den regenval.

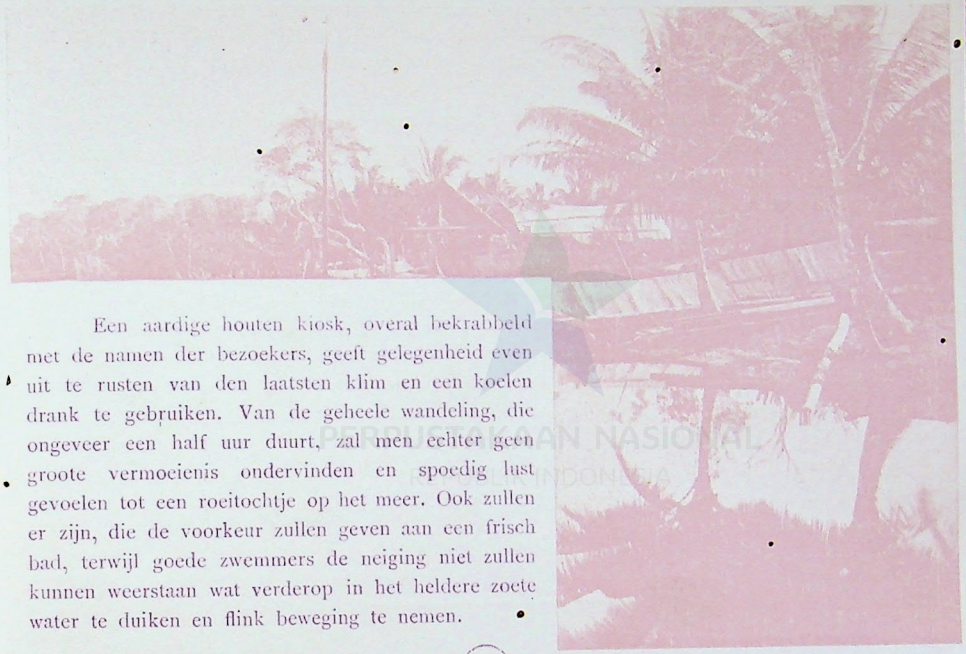

Een aardige houten kiosk, overal bekrabbeld met de namen der bezoekers, geeft gelegenheid even uit te rusten van den laatsten klim en een koelen drank te gebruiken. Van de geheele wandeling, die ongeveer een half uur duurt, zal men echter geen groote vermoeienis ondervinden en spoedig lust gevoelen tot een roeitochtje op het meer. Ook zullen er zijn, die de voorkeur zullen geven aan een frisch bad, terwijl goede zwemmers de neiging niet zullen kunnen weerstaan wat verderop in het heldere zoete water te duiken en flink beweging te nemen.

Begint het reeds donker te worden, zorg dan bijtijds terug te keeren, want men zou minder aangename ontmoetingen kunnen hebben met wilde varkens of apen, die hier in grooten getale in de bosschen huizen.

Waar de varkens oorspronkelijk van daan komen, weet de inlander meê te deelen.

Onder hen toch doet de volgende legende de ronde: vele, vele jaren geleden landde in de Sabangbaai nabij de Kroeng Pantjoer een Chineesche prauw bemand met 300 koppen. Om in hun onderhoud te voorzien hadden zij vele tamme varkens bij zich. Het was hun ter oore gekomen, dat zich op den bodem van het meer een gouden paard zou bevinden en dit wilden zij bemachtigen door het water af te laten loopen. Vol ijver togen zij aan den arbeid en reeds waren zij met de doorgraving een eind gevorderd, toen zich een groote slang, een python van de grootste soort, op hun weg vertoonde. De Chineezen, belust op slangenvleesch, doodden het monster en aten het op. Doch ziet, het vleesch bleek vergiftigd en allen vonden den dood. De varkens braken los, verwilderden en hielden zich sinds dien tijd in de bosschen van Weh op.

Verscheurende dieren zijn hier onbekend, verwilderde karbouwen loopen echter in de bosschen rond.

Voldaan over den tocht en onder den indruk van het natuurschoon, daalt men thans de helling af, die straks bij het bestijgen heel wat inspanning kostte, om langs hetzelfde pad naar Sabang terug te keeren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

LEGENDA.

Militair établissement met officiers-woningen.
Magazijn van de Atjeh-leverantie.
Societeit met gedenkteeken oprichting Sabang.
Civiel-établissement (Pasangrahan, bureau, post- en telegraafkantoor).
Marine-debarkementsgebouwen.
Hotel.
Woningen voor administrateur en employés der N. V. „Zeehaven en Kolenstation Sabang".
Toko's en pakhuizen.
Koelies- en werkliedenkampement.
Kantoor der N. V. „Zeehaven en Kolenstation Sabang".
L. Hospitaal.
M. Steenkolen-loodsen.
N. Electrisch centraal-station.
O. IJsfabriek.
P. Reparatie-atelier.
R. Drijvend droogdok.
S. Steigers (S¹ reparatie-, S¹¹ kolen-, S¹¹¹ recherche-, S¹v handels-steiger.
T. Kantoor Agentuur der Mij. Nederland.
U. Huizen en Inlandsche kampong.
V.W Prises d'eau.
X. Uitspanning aan het meer.

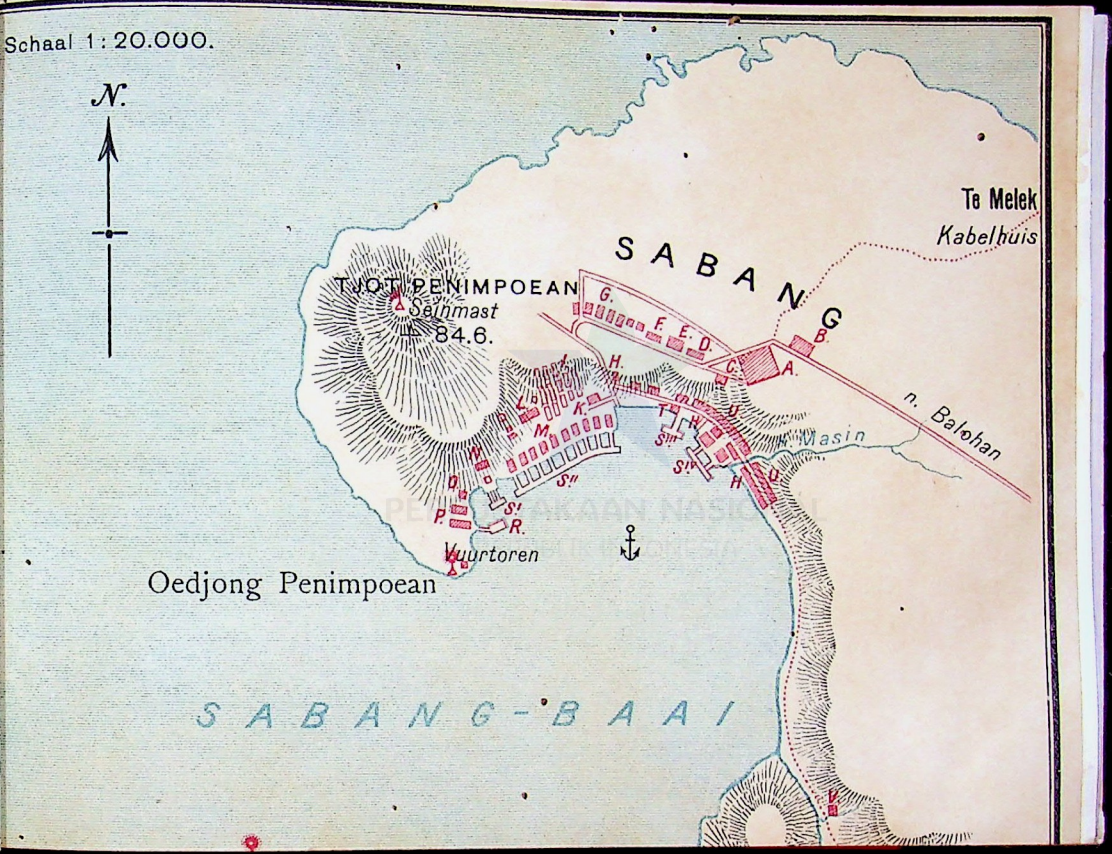
Schaal 1 : 20.000.
N.
Te Melek
Kabelhuis
SABANG
TJOT PENIMPOEAN
Seinmast
84.6.
G.
F.
E.
D.
B
A.
C.
H.
I.
K.
L.
M.
N.
O.
P.
R.
S.
T.
U.
V.
n. Balohan
Masin
Vuurtoren
Oedjong Penimpoean
SABANG-BAAI

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VI. NAAR TE MELEK EN DE SEINPOST.

Indien nog meer tijd beschikbaar is voor een wandeling, dan staat Te Melek bovenaan op het programma. De afstand is niet groot, want in ongeveer 20 minuten heeft men van de societeit het Oosterstrand van het eiland en daarmede Te Melek bereikt.

Het pad, dat nabij het kampement in Oostelijke richting van den weg naar de Zuidbaai afbuigt, heeft iets bekoorlijks, wel loopt het eerst door een kale alang-alang vlakte, een zonnige grasvlakte, waarop weinig anders groeit, dan deze harde soms tot 3 à 4 voet hoogte opschietende grassoort, dan echter daalt het vrij plotseling naar een ravijn, waarvan de hellingen met pepertuinen zijn bedekt en met een klapperbosch in de diepte. De klapperboom, de waaierpalm met zijnen rechten stam en zijn kroon van vedervormige bladeren, heeft iets majestueus en slechts aan zijne algemeenheid is het wellicht toe te schrijven, dat deze soms 20 Meter hooge boom niet voortdurend onze bewondering opwekt.

Den zich kronkelenden weg vervolgende ontmoet men slechts enkele Atjehers, hier en daar ziet men achter het struikgewas verscholen hutten, en kudden sappies (koeien) en karbouwen, die aan de bevolking toebehooren en vrij rondloopen om elken avond naar de kraal terug te keeren, zelfs enkele verwilderde paarden zwerven in het gebergte. Ze behooren aan Toekoe Nja Daoed van Balohan, doch niemand bekommert zich om hen.

RUSSISCHE VLOOT IN SABANG BAAI.

Niet lang duurt het of men heeft het bosch achter zich en ziet de ruime open zee voor zich, het begin van de straat van Malakka. Een aardig stuk strand, nauwelijks 3 à 400 M. lang, verbreekt hier de eentonigheid van de rotsachtige kust. Treft men elders bosschen aan, die zich uitstrekken tot de rotsen, aan wier voet de zee bruist, hier is een zandige kuststrook vrijgelaten, die niet alleen aan enkele bewoners gelegenheid gaf hunne kamponghuisjes te bouwen, maar ook aan het gouvernement om een steenen gebouwtje te plaatsen, het kabelhuisje, waar de onderzeesche telegraaflijn Oleh-Leh-Sabang het land bereikt.

Enkele djaloers — uitgeholde boomstammen — toonen aan, dat ook de Atjehers dit kustgedeelte voor de vischvangst het geschiktst achten; het naderen van de rotsachtige kust op andere gedeelten is te gevaarlijk.

Voelt men geen behoefte om zich een weg te laten kappen door de wildernis, dan doet men het best om na wat uitgerust te hebben op een omgevallen of aangespoelden boomstam en nadat de kinderen schelpen gezocht hebben, die hier in mooie soorten gevonden worden, langs hetzelfde pad naar Sabang terug te keeren.

Is men bij terugkeer te Sabang nog niet bevredigd en wenscht men nog een klautertochtje, ga dan naar de **seinpost op de Tjot Penimpoean.**

Achter de barakken der koelies van de haven-maatschappij begint een slingerpad dat in een kwartier van inspannend klimmen naar dezen alleenstaanden 85 Meter hoogen heuvel voert.

Op de bank, bij het houten huisje van den opzichter aan den voet van den seinmast, kan men weer op adem komen en genieten van het ruime vergezicht over zee. Het uitzicht

op de baai is belemmerd door de zwaar begroeide Zuider-helling. Uren en uren zocht men in die wildernis met acht lieden te vergeefs naar een gemetselde merkpaal door den topographischen dienst tijdens de opname (1893—95) geplaatst en ongeveer 6 jaar later was die niet meer te vinden, hoewel de plaats vrij nauwkeurig bekend was. Men ziet hieruit hoe begroeid het terrein is.

Deze seinpost, in April 1896 opgericht, waar overdag met behulp van een seinboek en vlaggen berichten van de schepen ingewonnen worden, is telephonisch met Sabang verbonden.

VII. NAAR DE BALOHAN OF ZUID-BAAI.

Vroeg opstaan is in Indië altijd verstandig, doch vooral is dit practisch, indien men een kijkje wil gaan nemen aan de Zuid-baai, want 't is een flinke wandeling, waarvoor men ongeveer 5 uur beschikbaar moet hebben.

Bij de gedenknaald splitst zich de weg, die door de Europeesche wijk voert, in tweeën, een tak gaat langs de Societeit naar de Officierswoningen, de andere leidt naar Balohan. In 2 uur tijds is dit traject van ± 9K. M. lengte af te leggen.

De weg is breed en hoewel deze slechts hier en daar vlak ligt, zijn de hellingen niet van dien aard, dat ze hinderlijk zijn. Het eerste gedeelte van den weg is zonnig, de alangvlakte straalt veel warmte uit, zoodat men blij is na ¾ uur den boschrand te hebben bereikt.

Na ongeveer $1^1/_2$ uur vrij regelmatig gestegen te hebben, wordt het hoogste punt (144 Meter) bereikt en krijgt men een ruim vergezicht over de Zuid-baai, over het schiereiland Iboih en aan den horizon het vaste land van Sumatra, met het op een schip gelijkend eilandje Boeroe met zijn vuurtoren als een streepje er voor.

Nu daalt men vrij steil af naar de baai, de weg loopt zigzagsgewijze naar beneden, de natuur is hier woester en trotscher dan te voren, eenige ravijntjes met knuppelbruggen er over heen, toonen aan dat hier water te vinden is, enkele flink aangelegde tuinen en uitgestrekte ompaggerde ladangs, dat de Atjeher daarvan partij heeft getrokken en men in een meer bewoond gedeelte gekomen is. Werkelijk verbreedt zich de weg, die in het bosch wat smaller geworden was, loopt uit op een dijk, die Blang Koeala met het strand verbindt:

DE BALÉ OP DE KENDÉ BALOHAN.

Blang Koeala, d. w. z. de vlakte aan de uitmonding van een rivier, is een ruim gebouwde.

welvarende kampong, aan de Kroeng Blang Koeala, omringd door een sawahvlakte. 't Is een van de weinige plaatsen op het eiland, waar de rijst op sawahs verbouwd wordt, elders moet men zich met ladangbouw tevreden stellen. In deze kampong woont TOEKOE NJA DAOED, de hoeloebalang van het district Balohan.

Zijn huis, waarbij men nog een tweetal ouderwetsche, onbruikbare, ijzeren voorlaadkanonnetjes aantreft, is omgeven door een heg van levende bamboe-doeri, een fijne, rijk van doorns voorziene bamboesoort, die elders veelvuldig, op Weh slechts op enkele plaatsen wordt aangetroffen. Volgens de verhalen van den reeds ouden TOEKOE NJA DAOED heeft men hier te doen met de overblijfselen van één van de vier bentengs, die dienst deden in de tijden, toen TOEKOE NJA MAKAM met zijne benden uit de XXVI Moekims (Groot Atjeh) naar Poeloe Weh overstak om er zijne vermeende rechten op gronden te doen gelden.

Ook de drie andere bentengs wijst TOEKOE DAOED, één op een bergrug in Oostelijke richting zichtbaar en aan eenige klapperboomen kenbaar, de anderen aan het strand. Ter verdediging dezer werkjes waren achter- en voorlaadgeweren (respectievelijk: 21—76) in bruikleen verstrekt, welke thans nog in het bezit van het districtshoofd zijn.

Wat verder het huis van den hoeloebalang betreft, dient vermeld, dat het als een type van een Atjeh'sche woning kan gelden, luxe ontbreekt er geheel aan. Moge dan ook uit den inboedel en het houten gebouw geen aristocratie spreken, dit doet het wel uit de bewoners.

NJA DAOED, die in September 1888 als belooning voor zijne goede diensten den eeretitel van PANGLIMA MOEDA SETIA ontving, zijne 4 vrouwen en talrijke kinderen en kleinkinderen, zijn toonbeelden van inlandschen adel, de fijne gelaatstrekken, de zwierige wijze, waarop

de vrouwen hunne zijden slendangs om het naakte bovenlijf plooien, de fierheid, waarmede de jonge mannen hunne koepiah (Atjehsch hoofddeksel) dragen, onderscheiden hen van het kampongvolk. Bijzonder in het oog vallend is een 16-jarige dochter des huizes, die met hare licht getinte bruine huid en haren, slanken lichaamsbouw, als een type van vrouwelijk schoon kan beschouwd worden.

In Blang Koeala treft men verder een missigit aan, doch evenals die in Paja wordt er geen dienst in gehouden. De gebouwen zijn vervallen, de teungkoe's (geestelijken) reeds lang dood en niet meer vervangen. Het geheele eiland Weh is geen bedehuis rijk, dat gebruikt wordt.

T. NJA DAOED MET EENIGE KAWANS EN ANDERE BEWONERS VAN WEH VOOR HET BUREAU VAN DEN CIVIELEN GEZAGHEBBER.

Langs een flink opgezette dijk, die echter vol is met gaten, veroorzaakt door de krabben, die uit de bakoe bakoe (moerassig terrein) bedekt met rhizophoren, (planten met vele luchtwortels) te voorschijn komen en zich overal doorheen graven, bereikt men in weinige minuten de pasar aan het strand.

Onder een zwaren breed vertakten boom vindt men schaduw om te rusten en te genieten van het ruime vergezicht over de baai en van het leven op de Atjehsche markt.

De Balohan-baai, die zich ongeveer $3^1/_2$ K.M. diep landwaarts in uitstrekt en ongeveer even breed is, maakt een eigenaardigen indruk door haren vierkanten vorm. De oost- en westzijde zijn rotsachtig en de kust bezaaid met koraalriffen; aan den Noordkant vindt men een smal en steil afloopend strand.

Langen tijd heeft men deze baai, die in alle moessons een veilige ankerplaats aanbiedt, als de meest geschikte voor een vestiging gehouden en dit zou ook zeker het geval zijn, ware het niet dat de groote diepte een ernstig beletsel vormde. In de baai, aan het zandige zeestrand aan de Noordzijde, heeft men op 100 M. van den kant reeds een diepte van 16 vadems, in het midden der baai wordt eerst op 70 à 80 vadems grond gehaald. Sinds het kolenstation naar Sabang verplaatst is en de Nederlandsche driekleur hier niet meer wappert, wordt de baai zelden meer bezocht en slechts de Chineesche tonkang, (een zeilvaartuig, dat ongeveer 300 pikols kan vervoeren) die handelsproducten van hier over zee naar Sabang brengt, vertoont er zich van tijd tot tijd. Pinangnoten, peper en coprah vormen de voornaamste uitvoerartikelen. Vroeger werd ook zwavel, dat nabij de Kroeng Tjinebot verzameld werd, verhandeld. Thans nu de prijs aanmerkelijk gedaald is, loont dit de moeite niet meer. Volgens een oude Fransche

atlas, die van 1635 dateert, zou op Poeloe Weh een buskruit-magazijn geweest zijn, van waaruit geheel Indië van dit ontploffingsmiddel voorzien werd; in verband met de aanwezigheid van zwavel is dit begrijpelijk.

Alle voorraden in het Balohansche aangebracht, worden opgestapeld in een flink van hout opgetrokken pakhuis, dat TOEKOE NJA DAOED op de pasar heeft doen plaatsen.

De pasar of de Keudé zooals men op Atjeh algemeen zegt, is netjes en ruim; de warongs rondom den grooten boom geplaatst getuigen van welvaart, al is ook hier de aangeboren slordigheid en vuilheid van den Atjeher niet te loochenen. De geiten, ganzen, eenden en kippen, die overal los rondloopen, de vuile vegen van kalk van den sirih-kauwenden inboorling aan alle stijlen en posten zichtbaar, de onzindelijkheid op den grond, toonen dit voldoende aan.

Ter verfrissching kan men zich een jonge klapper laten brengen, waarvan het zoetig smakend water aangenaam voor den dorst is, verder moet men nog een kijkje nemen in de warong, waar de Atjeher zijn sober maal en eenvoudige versnaperingen nuttigt en de kleermaker met zijn naaimachine ijverig aan den arbeid is.

Nog even langs de balé, de vergaderplaats van het kampongvolk, waar eenige nieuwsgierigen gehurkt bijeen zitten, naar de baai, waar eenige djaloers de eentoonigheid van het strand verbreken, en het wordt tijd om terug te keeren.

Het spreekt van zelf, dat voor reizigers die langer te Sabang vertoeven, hetzij om niet *daadelijk* met de op de mailstoomers aansluitende booten Kon. Paketvaart Maatschappij naar Deli, Noord- en West Sumatra of Penang verder te reizen, hetzij om voor herstel van gezondheid van het zeeklimaat te profiteeren, nog menig uitstapje te maken is; te land langs bergpaden naar de

hooge begroeide bergtoppen, te water naar de schoone Paria Laoet baai met hare zwavelbronnen of met het geriefelijk ingerichte passagiers stoombootje „Sabang Baai", naar Olehleh om vandaar een bezoek te brengen aan Kota Radja, met zijn oude Sultansverblijf, met zijn groote Missigit met glinsterend koepeldak en historische herinneringen, doch een beschrijving daarvan zoude ons te ver voeren.

Genoeg zij nu van Sabang gezegd en er alleen op gewezen, dat, hoewel de plaats nog niet rijk is aan uitspanningen, aan natuurschoon zéér veel te genieten valt.

Wanneer dan ook straks de mailboot Sabangs haven uitstoomt, zal niet alleen elk een aangename herinnering daaraan behouden, maar bij menigeen het verlangen worden opgewekt tot een volgend bezoek over eenige jaren om belangstellend de verdere ontwikkeling van Sabang gade te slaan en de verwachting, die hij daarvan koestert verwezenlijkt te zien.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

AUGUSTUS 1903.

STOOMBOOT „SABANG BAAI".

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

AFSTANDTABEL,
PASSAGE-TARIEVEN,
ADVERTENTIËN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ymuiden—Port Said.

Ymuiden.	Dungeness.	Southampton.	Ouessant.	St. Vincent.	Gibraltar.	Marseille.	Genua.	Port Said.
40								
65	25							
115	75	56						
300	260	241	185					
347	307	288	232	47				
519	479	460	404	219	172			
557	517	498	442	257	210	53		
817	777	758	702	517	470	386	358	

Port Said—Suez.

92

Suez—Sabang—Batavia. (Mailroute).

Voor alle maanden.

Suez.	Perim.	Aden.	Colombo.	Pt. de Galle.	Sabang.	Singapore.	Batavia.
303							
328	25						
854	551	526					
863	560	535	18				
1090	787	762	245	227			
1242	939	914	397	379	152		
1374	1071	1046	529	511	284	132	

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

AFSTANDTABEL IN GEOGRAFISCHE MIJLEN.

BATAVIA—SABANG—SUEZ. (Mailroute).

November, December, Januari, Februari, Maart, April, Mei.

Batavia.	Singapore.	Sabang.	Pt. de Galle.	Colombo.	Aden.	Perim.	Suez.
132							
284	152						
511	379	227					
529	397	245	18				
1046	914	762	535	526			
1071	939	787	560	551	25		
1374	1242	1090	863	854	328	303	

Juni, Juli, Augustus, September, October.

Batavia.	Singapore.	Sabang.	Aden.	Perim.	Suez.
132					
284	152				
1156	1024	872			
1181	1049	897	25		
1484	1352	1200	328	303	

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Tarief der Passage-Prijzen in Guldens.

GELDIG OP 1 SEPTEMBER 1903.

Van Europa naar Nederlandsch-Indië.

1e Klasse.

Amsterdam of Southampton.					
100	Genua.				
225	135	Port-Said.			
815	750	645	Sabang en Belawan Deli.		
815	750	645	110	Singapore.	
815	750	645	230	120	Batavia.

Van Nederlandsch-Indië naar Europa.

1e Klasse.

Batavia.				
120	Singapore.			
230	110	Sabang en Belawan Deli.		
645	600	600	Port-Said.	
750	670	670	135	Genua.
815	735	735	225	100	Amsterdam.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Tarief der Passage-Prijzen in Guldens.

GELDIG OP 1 SEPTEMBER 1903.

Van Europa naar Nederlandsch-Indië.

2e Klasse.

Amsterdam of Southampton.					
60	Genua.				
145	85	Port-Said.			
450	400	345	Sabang en Belawan Deli.		
450	400	345	55	Singapore.	
450	400	345	115	60	Batavia.

Van Nederlandsch-Indië naar Europa.

2e Klasse.

Batavia.					
60	Singapore.				
115	55	Sabang en Belawan Deli.			
345	345	345	Port-Said.		
400	400	400	85	Genua.	
450	450	450	145	60	Amsterdam.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Tarief der Retour-Billetten.

Geldig twee jaar met inbegrip der heen- en terugreis.

Van Europa naar Ned.-Indië en terug.

		1e Klasse.	2e Klasse.
Amsterdam Southampt.	Batavia, Sabang, Belawan Deli, Singapore	f 1225.—	f 770.—
Genua	Batavia, Sabang, Belawan Deli, Singapore	f 1125.—	f 670.—

Van Ned.-Indië naar Europa en terug.

		1e Klasse.	2e Klasse.
Batavia, Singapore	Amsterdam	f 1225.—	f 770.—
Belawan Deli, Sabang	Amsterdam	f 1075.—	f 700.—
Batavia, Singapore	Genua	f 1125.—	f 670.—
Belawan Deli, Sabang	Genua	f 975.—	f 600.—

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

VRACHTVERVOER NAAR NEDERLANDSCH INDIË.

ALLE INLICHTINGEN OVER HET VERVOER VAN LADING EN PAKKETTEN WORDEN VERSTREKT DOOR HET

VRACHTBUREAU DER STOOMVAART MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND",

HANDELSKADE — AMSTERDAM.

TELEPHOONNUMMER 1641. TELEGRAM-ADRES: SUEZBOOT.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

TARIEVEN OP AANVRAGE GRATIS VERKRIJGBAAR.

Het vrachtbureau belast zich met het afhalen en de expeditie der goederen, het in orde maken van alle benoodigde documenten en het bezorgen der assurantiën.

HOTEL SABANG.

EERSTE KLASSE HOTEL MET RUIME LOGEERKAMERS.

MATIGE PRIJZEN.

SPECIALE ARRANGEMENTEN VOOR LANGDURIG VERBLIJF.

LIGGING BOVEN OP HET PLATEAU OP 10 MINUTEN AFSTAND VAN DE AANLEGSTEIGERS.

PRACHTIG UITZICHT OP DE HAVEN.

LEESZAAL EN BILJART MET BAR IN EEN AFZONDERLIJK GEBOUW.
RUIME BADKAMERS IN DE BIJGEBOUWEN.

F. FOURNIER, GÉRANT.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

SCHEEPSAGENTUUR voorheen J. DAENDELS & C°.,

gevestigd te 's GRAVENHAGE.

Hoofdagentschap: BATAVIA.

Agentschappen te SABANG, TANDJONG PRIOK, WELTEVREDEN, SAMARANG, SOERABAIA, MACASSAR, PADANG en SINGAPORE.

Agenten der { STOOMVAART MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND" KONINKLIJKE PAKETVAART MAATSCHAPPIJ en JAVA-CHINA-JAPAN LIJN.

CARGADOORS EN EXPEDITEURS.

Bezorgen assurantiën en belasten zich met het incasseeren van remboursen op billijke voorwaarden. Zijn door hunne agentschappen op nagenoeg alle havenplaatsen van den Nederlandsch Indischen Archipel instaat, bovengenoemde handelingen uit te voeren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ZAELANI PRO 83/84

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ZAELANI